

ترجمه تعبيرات غيراصطلاحی

سمیه دل‌زنده‌روی دانشگاه ولی‌عصر رفسنجان

در هر زبان، چه در محاوره چه در نوشتار، تعبيرات زیادی هستند که اهل زبان آنها را به صورت یک قالب واحد می‌آموزند و در موقعیت‌های معین بدون تغییر هم به کار می‌برند. معمولاً کسی که می‌خواهد زبان خارجی بیاموزد به او توصیه می‌شود هرچه می‌تواند از این تعبيرات ثابت یاد بگیرد؛ چون این تعبيرات اولاً واحدهای معنایی بزرگ‌تر از کلمه هستند و یادگیری آنها باعث سهولت در گفتن یا نوشتن می‌شود. اما دلیل دیگر، که مهم‌تر از دلیل اول است، این است که این تعبيرات بسیار رنگ‌وبوی زبان خارجی را دارند و به کاربرد آنها در نوشتار و گفتار به کلام گوینده یا نویسنده رنگ‌وبوی طبیعی آن زبان را می‌دهد. این تعبيرات که در گفتار و نوشتار اهل زبان بسیار متداولند در واقع شبیه اصطلاحات (idioms) هستند، با این تفاوت که در اصطلاحات معمولاً معنی از جمع معانی اجزا به دست نمی‌آید؛ اما در این تعبيرات معنی معمولاً از جمع معانی اجزاء به دست می‌آید و استعاره یا تشبیهی در کار نیست. به این دلیل است که اینها را تعبيرات غيراصطلاحی می‌گوییم. مثال زیر نمونه‌ای از تعبيرات غيراصطلاحی است:

As far/so far as someone is concerned

So far as those big companies are concerned, we are just another little company that they can step on.

ترجمه تحت‌اللفظی: تا جایی که به آن شرکت‌های بزرگ مربوط می‌شود، ما یکی از آن شرکت‌های کوچکی هستیم که آنها می‌توانند زیرپایشان له کنند.

ترجمه پیشنهادی: از نظر آن شرکت‌های بزرگ، ما یکی از آن شرکت‌های کوچکی هستیم که می‌توانند زیرپایشان له کنند.

چنان‌که گفته شد، این تعبيرات غيراصطلاحی هستند و ترجمه تحت‌اللفظی آنها معنی را منتقل می‌کند، ولی چون این تعبيرات رنگ و بوی تند زبان مبدأ را دارند گاه انتقال آنها به طريق تحت‌اللفظی این رنگ و بو را منتقل می‌کند. خوشبختانه این تعبيرات به دليل غيراصطلاحی بودن عموماً در زبان فارسی پذیرفتنی هستند، ولی تعداد زیادی از آنها هم هست که انتقالشان به عین لفظ، یا ابهام ایجاد می‌کند و یا چندان آشنا نیستند و گره‌برداري به حساب می‌آیند. مترجم همیشه می‌تواند یا از تعبيرات مشابه آنها در زبان فارسی استفاده کند و یا مقصود نویسنده را به طریقی دیگر بیان کند. البته برخی از این تعبيرات هم متأسفانه به زبان فارسی وارد شده و در این زبان جاافتاده‌اند.

اینک نمونه‌هایی از این تعبيرات و دو نوع ترجمه از آنها را می‌آوریم:

Make sure to...

Make sure to lock the door before you leave.

ترجمه تحت‌اللفظی: اطمینان حاصل کن که قبل از رفتن در را قفل می‌کنی.
ترجمه پیشنهادی: یادت نرود / حواست باشد قبل از رفتن در را حتماً قفل کنی.

By a narrow margin

Danes voted by a narrow margin to keep their own currency.

ترجمه تحت‌اللفظی: دانمارکی‌ها با حاشیه‌ای ناچیز رأی به حفظ پول ملی خود دادند.
ترجمه پیشنهادی: دانمارکی‌ها با اختلافی ناچیز رأی به حفظ پول ملی خود دادند.

Just because ... doesn't mean ...

Just because it's the weekend doesn't mean there's no work to do!

ترجمه تحت‌اللفظی: چون تعطیلات پایان هفته است معنی‌اش این نیست که کاری برای انجام دادن نیست!

ترجمه پیشنهادی: چون تعطیلات پایان هفته است دلیلی ندارد که بیکار باشیم.

How dare you?

You think you can cheat and get away with it? How dare you?

ترجمه تعبيرات غيراصطلاحی ۱۰۹/۱۱۱۱۱

ترجمه تحت اللفظی: فکر می کنی می توانی تقلب کنی و قسر در بروی؟ چطور جرئت می کنی؟

ترجمه پیشنهادی: فکر می کنی می توانی تقلب کنی و قسر در بروی؟ خیلی رو داری!

cannot wait to

I cannot wait to see him!

ترجمه تحت اللفظی: نمی توانم منتظر دیدارش بشوم!

ترجمه پیشنهادی: از دیدنش خیلی هیجان زده ام!

Have no idea

You have no idea how difficult it is to live alone.

ترجمه تحت اللفظی: تو هیچ ایده ای نداری تنها زندگی کردن چقدر سخت است.

ترجمه پیشنهادی: تو چه می دانی تنها زندگی کردن چقدر سخت است.

No matter

No matter how hard I try, I never seem to lose any weight.

ترجمه تحت اللفظی: مهم نیست چقدر سخت تلاش کنم. انگار وزنم هیچ کم نمی شود.

ترجمه پیشنهادی: هر قدر هم سعی کنم انگار وزنم هیچ کم نمی شود.

What can I do for you?

ترجمه تحت اللفظی: چکار می توانم برایتان بکنم؟

ترجمه پیشنهادی: چه فرمایشی دارید؟

Be sorry

I am sorry for being late.

ترجمه تحت اللفظی: متأسفم که دیر آمدم.

ترجمه پیشنهادی: معذرت می خواهم دیر آمدم.

Happen to

Do you happen to know anyone in this city?

ترجمه تحت اللفظی: شما تصادفاً کسی را در این شهر نمی شناسید؟

ترجمه پیشنهادی: شما احیاناً کسی را در این شهر نمی شناسید؟

Have time for someone

I have no time for such people.

ترجمه تحت‌اللفظی: برای این جور آدم‌ها وقتی ندارم.
ترجمه پیشنهادی: حوصله این جور آدم‌ها را ندارم. (از این جور آدم‌ها هیچ خوشم نمی‌آید)

Only a matter of time

It is only a matter of time before he is forced to resign.

ترجمه تحت‌اللفظی: مجبور است استعفا بدهد. فقط مسئله زمان است.
ترجمه پیشنهادی: دیر یا زود مجبور می‌شود استعفا بدهد.

Within living memory

This is the worst recession within the living memory.

ترجمه تحت‌اللفظی: این بدترین رکود در حافظه مردم بود.
ترجمه پیشنهادی: تا آنجا که مردم به یاد دارند، رکودی به این بدی دیده نشده است.

Worst nightmare

The outbreak of the war was our worst nightmare.

ترجمه تحت‌اللفظی: آغاز جنگ بدترین کابوسمان بود.
ترجمه پیشنهادی: آنچه از آن می‌ترسیدیم بر سرمان آمد و جنگ آغاز شد.

Beyond one's wildest dreams

She achieved success beyond her wildest dreams.

ترجمه تحت‌اللفظی: به موفقیتی ورای شیرین‌ترین رؤیاهایش دست یافت.
ترجمه پیشنهادی: در خواب هم نمی‌دید که به چنین موفقیتی دست یابد.

Couldn't agree ... more

I couldn't agree with you more; this place is beautiful.

ترجمه تحت‌اللفظی: نمی‌توانم بیش از این با شما موافقت کنم. اینجا خیلی قشنگ است.
ترجمه پیشنهادی: با شما کاملاً موافقم. اینجا خیلی قشنگ است.

Under the influence of

The weather became cooler under the influence of cold breezes from

the north.

ترجمه تحت اللفظی: هوا تحت تأثير بادهای سرد شمال خنک تر شد.
ترجمه پیشنهادی: هوا بر اثر بادهای سردی که از سمت شمال می‌وزید خنک تر شد.

Under no illusions

After all his lies, I am under no illusions about how he lives.

ترجمه تحت اللفظی: بعد از آن همه دروغ که گفته، من دربارهٔ روش زندگی‌اش دیگر تحت هیچ توهمی نیستم.
ترجمه پیشنهادی: بعد از آن همه دروغی که ازش شنیدم، دیگر کاملاً می‌دانم چطور زندگی می‌کند.

آنچه که از نمونه‌های بالا مشخص می‌شود، این است که تعبيرات غيراصطلاحی ظاهری فریبده دارند؛ به این معنی که چون از ترجمه تحت اللفظی آنها معنایی کم‌وبیش مشابه آنچه مدنظر متن اصلی بوده است استنباط می‌شود، مترجم در پی یافتن معادل آنها در زبان فارسی بر نمی‌آید؛ حال آنکه ترجمه تحت اللفظی لزوماً تعبیری متعارف و آشنا نیست و ای‌بسا که فارسی‌زبانان در موقعیت‌های مشابه این تعابیر را به صورت‌های دیگر بیان می‌کنند. درواقع ترجمه تعابیر غيراصطلاحی سنگ محکی است برای تشخیص مترجم کاردان از مترجم مبتدی و غیرحرفه‌ای. ❁